

Woestijntapuiten op het Kennemerstrand in 2005

Roy Slaterus

In de ochtend van vrijdag 23 september 2005 zag Rutger Rotscheid een vreemde tapuit nabij de Zuidpier van IJmuiden. De vogel viel op door zijn bleke zandkleurige verenkleed en donkere gezichtsmasker. In zit leek de staart volledig zwart maar het bleef onduidelijk of dat werkelijkheid of gezichtsbedrog was. Niet lang na de ontdekking verdween de vogel uit beeld, totdat Rutger hem in het begin van de middag weer terugvond. Ditmaal was de afstand groter en konden geen overige details worden waargenomen. Na bestudering van een vogelgids kwam Rutger tot de conclusie dat de vogel het meeste leek op een Woestijntapuit en besloot hij andere vogelaars te informeren over zijn ontdekking. De volgende ochtend werd de vogel teruggevonden en kon de determinatie worden bevestigd. Daarmee was er een begin gemaakt aan een opmerkelijke influx van Woestijntapuiten in Nederland in het najaar van 2005, die in november nogmaals een exemplaar naar het Kennemerstrand bracht.

23-29 september

Zaterdag 24 september 2005 was een dag met zonnig weer en zomerse temperaturen. De Woestijntapuit foerageerde toen vooral op het strand bij de Zuidpier. Met ogenschijnlijk groot gemak ving hij het ene insect na het andere, terwijl hij zich ondertussen van dichtbij liet bekijken, fotograferen en filmen.

Twee dagen later stond er veel wind, maar ook nu verkoos hij het uitgestrekte strand om naar voedsel te zoeken, terwijl vlakbij ook beschutte plaatsen aanwezig waren. Soms leek het wel alsof de vogel toch even de luwte opzocht door op korte afstand naast een vogelaar neer te strijken!

Na het mannetje dat zich in april in het Fochteloërveen, Drenthe, ophield was dit de tweede Woestijntapuit voor Nederland in 2005. Hij bleef aanwezig tot en met 29 september en het betrof het twaalfde exemplaar voor Nederland. Een echte zeldzaamheid dus.

Wat ook bijzonder was, was de datum waarop hij verscheen, namelijk 23 september. In Noordwest-Europa duikt de soort namelijk vaak op in het late najaar, in november en december. De vroegste najaarswaarneming tot dan toe in Nederland stond op 8 oktober (in Zandvoort).

Deze Woestijntapuit werd o.a. op grond van de brede lichte randen aan de (hand)dekveren als een eerste winter gedetermineerd, 28 september IJmuiden. Roy Slaterus

11-24 november

Na de vogel die in september in IJmuiden opdook, volgden achtereenvolgens exemplaren op Schiermonnikoog, bij Wierum in Friesland, langs de Oostvaardersdijk in Flevoland, op Terschelling, opnieuw bij IJmuiden, op Vlieland en op Ameland. Een ongekende serie, vooral als je bedenkt dat de soort voor 1970 nog nooit in Nederland was vastgesteld.

Van 11-24 november verbleef er dus voor de tweede maal een Woestijntapuit op het strand bij de Zuidpier van IJmuiden. Uiteraard vroeg men zich af of het niet om dezelfde vogel kon gaan, die daar van 23-29 september zat. Waarnemingen in de tussenliggende periode zijn echter niet bekend, en dat terwijl IJmuiden druk bezocht wordt door vogelaars, zeker in het najaar.

De tweede vogel leek veel op de eerste maar de zwarte delen op de keel en vleugels waren iets omvangrijker. Het was de vraag of dat verschil in een maand tijd kon ontstaan doordat veel lichte veerranden inmiddels waren afgesleten, of dat het daadwerkelijk een tweede vogel was. Het merendeel van de waarnemers was uiteindelijk van mening dat het om twee verschillende exemplaren ging. De Nederlandse zeldzaamhedencommissie, de CDNA, zal daarover binnenkort een definitief oordeel vellen.

Stijgende lijn?

De Woestijntapuit broedt van Noord-Afrika en het Midden-Oosten tot in Mongolië. Hij overwintert vooral in Zuidwest-Azië, het Midden-Oosten en Nooroost-Afrika. Er wordt vaak van uitgegaan dat de vogels die in Noordwest-Europa belanden afkomstig zijn uit Centraal-Azië. Deze vogels behoren tot de ondersoort *atrogularis*, maar hoe deze in veld kan worden herkend is onduidelijk. Het schijnt dat de kleur van de mantel en van de borst bij deze ondersoort iets afwijkt van de overige ondersoorten.

Tabel 1. Waarnemingen van Woestijntapuiten in Nederland (van den Berg & Bosman 2001, van der Vliet et al 2001, 2002, 2004, van Dongen et al 2005, 2006).

23 november 1970	Eindhoven, Noord-Brabant
24-26 april 1989	Oud-Alblas, Zuid-Holland
8-9 oktober 1994	Zandvoort, Noord-Holland
6 november 1994	Maasvlakte, Zuid-Holland
30 oktober-12 november 1996	Den Helder, Noord-Holland
14-24 december 1996	Westernieland, Groningen
11-17 november 1997	Hulst, Zeeland
25 december 2000	Bloemendaal aan Zee, Noord-Holland
13 oktober 2001	Eemshaven, Groningen
9 november 2003	De Cocksdorp, Texel, Noord-Holland

Nog niet door de CDNA aanvaard

5-10 april 2005	Fochtelooërveen, Drenthe
23-29 september 2005	IJmuiden, Noord-Holland
29 oktober 2005	Schiermonnikoog, Friesland
30 oktober-6 november 2005	Wierum, Friesland
5 november 2005	Oostvaardersdijk, Flevoland
7 november 2005	Terschelling, Friesland
11-24 november 2005	IJmuiden, Noord-Holland
19 november 2005	Vlieland, Friesland
2 december 2005	Ameland, Friesland

Na dit extreem goede jaar voor deze soort in Nederland is het leuk om de balans op te maken. In 1970 werd de eerste voor Nederland ontdekt en sindsdien zijn er, inclusief de negen van 2005, nog eens 18 waargenomen.

In totaal dus 19, waarvan er 17 verschenen tussen 23 september en 25 december. De overige twee doken op in april. Behalve de vogel van 1970 waren alle najaarsgevallen afkomstig van kustlocaties, terwijl de twee voorjaarsgevallen juist uit het binnenland kwamen (zie tabel 1).

De kans om zelf een Woestijntapuit te ontdekken lijkt het grootst tussen 29 oktober en 11 november ergens langs de Noord-Hollandse kust of op een Waddeneiland. Op veel plaatsen langs de kust die vaak door vogelaars worden bezocht is er inmiddels een gevonden. Zo hebben de vijf grote Waddeneilanden er allemaal een, en ook op de Maasvlakte, in de Eemshaven en in IJmuiden is de soort vastgesteld. De toekomst zal uitwijzen of de stijgende lijn van het aantal gevallen zich voortzet.

Literatuur

- Dongen, R.M. van, Haas, K. & Rouw, P.W.W. de, 2005. Recente meldingen. Dutch Birding 27: 426-439.
- Dongen, R.M. van, Haas, K. & Rouw, P.W.W. de, 2006. Recente meldingen. Dutch Birding 28: 55-64.
- Berg, A.B. van den & Bosman, C.A.W., 2001. Zeldzame vogels van Nederland – Rare birds of the Netherlands. Avifauna van Nederland 1. Tweede druk. Haarlem.
- Vliet, R.E. van der, Laan J. van der & CDNA, 2001. Rare birds in the Netherlands in 2000. Dutch Birding 23: 315-347.
- Vliet, R.E. van der, Laan J. van der & CDNA, 2002. Rare birds in the Netherlands in 2001. Dutch Birding 24: 325-349.
- Vliet, R.E. van der, Laan J. van der & CDNA, 2004. Rare birds in the Netherlands in 2003. Dutch Birding 26: 359-384.

Roy Slaterus, Reitzstraat 99, 2021TR Haarlem, roy.slaterus@gmail.com.